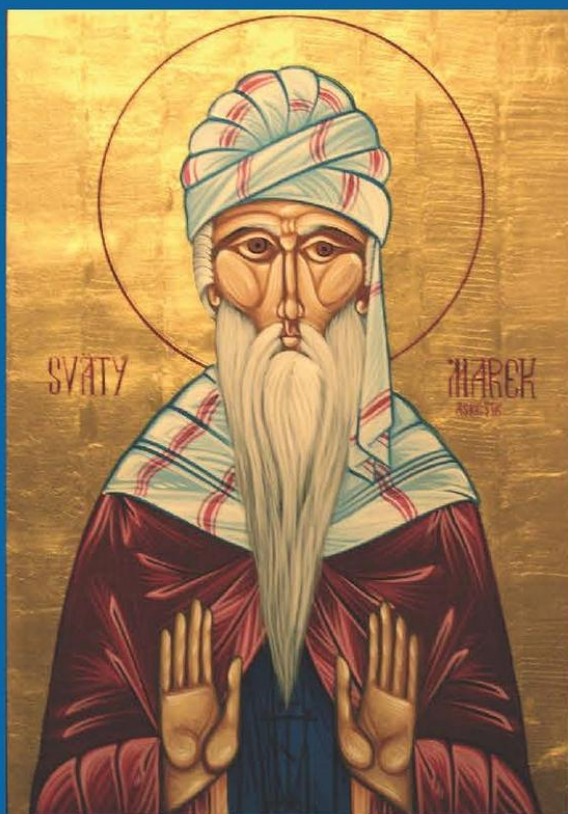

Nad slovami sv. Marka Asketika

200 kapitol
o duchovnom zákone

Miron Keruľ-Kmec

Miron Kerul'-Kmec

**Nad slovami
sv. Marka Asketika**

**200 kapitol
o duchovnom zákone**

2021

© Miron Kerul'-Kmec

Nad slovami sv. Marka Asketika - 200 kapitol o duchovnom zákone

Vydal: **FILOKALIA s. r. o.**

Jazyková korektúra:

Mgr. Ingrid Lukáčová

Návrh obálky a grafická úprava

Štefan Kerul'-Kmec ml.

Ikona sv. Marka Asketika

Miron Kerul'-Kmec ml.

ISBN 978-80-973860-3-0

Predslov

Milí priatelia, v roku masívneho šírenia vírusu Covid 19, keď sa celé ľudstvo trápi bojom s touto nebezpečnou pandémiou, nemôžem začať inak len konštatovaním, že je to pre všetkých ľudí veľká Božia výzva k obráteniu a k zameraniu sa na duchovný život. Boh nás má veľmi rád a ponúka nám svoju milosť mnohorakým, aj takým výrazným spôsobom, akým je pandémia. Chce, aby sme sa pozaštavili, aby sme spomalili svoje životné tempo a hlavne, aby sme sa začali zamýšľať nad zmyslom svojho života. Lebo sa ženieme a ani nevieme za čím a kam. Áno, ľuďom často uniká duchovný rozmer ich života, a je to logické, lebo žijeme v pozemskom, materiálnom svete, ktorý nás vtáhuje do toho, aby sme zmýšľali a konali len pozemsky.

Svätý Marek Asketik nám ponúka vzácne myšlienky pre obohatenie nášho života. Autor tejto publikácie nám ich s pomocou Božou meditatívne rozvádza a pomáha nám ich pochopiť do hĺbky. Zaujali ma myšlienky svätca, ktorému ide o náš dobrý kresťanský život, o verné nasledovanie Ježiša Krista. Ale zaujali ma aj slová autora, ktorý pokojným, meditatívnym vysvetľovaním pomáha čitateľovi osvojovať si myšlienky sv. Marka Asketika, aby sme ich prijali do svojho života a to nielen rozumom, ale predovšetkým srdcom.

Svätec konštatuje, že „každé požehnanie prichádza z Božej prozreteľnosti. Ale uniká tým, ktorí sú nevďační a záhaľčiví.“ Koľkí ľudia nevedia o svojej nevďačnosti, či záhaľčivosti? Nájdeme ich všade, aj u Bohu zasvätených osôb. V čom sa prejavuje naša veľká nevďačnosť? Prejavuje sa najmä tým, že zabúdame na nášho najväčšieho Dobrodincu a Záchrancu, že zabúdame na Ježiša Krista, ktorý prebýva v bohostánkoch našich chrámov. Čaká nás tam ako väzeň Lásky a my prechádzame popri chrámoch bez povšimnutia a bez pozdravenie Ježiša.

Je priam tragédiou dnešných ľudí, že tak veľa času trávia neužitečne, napr. pred televízorom a internetom, kde nás zlý okráda najviac. Okráda nás o čas, ktorý by sme mali venovať modlitbe, vzájomnej rodinnej komunikácii, venovaniu sa deťom, či čítaniu Svätého písma a dobrých kníh. Tiež nám podsúva veľa zlých myšlienok a obrazov z filmov, ktorými zapratáva našu myseľ i srdce a vzbudzuje v nás zlú žiadostivosť a tak komplikuje náš život.

Milí čitatelia, staňme sa duchovnými ľuďmi. Starajme sa nielen o potreby tela, ale aj o potreby nesmrteľnej duše. Touto knihou sa nám dostáva do rúk dobrá pomôcka, ktorou môžeme duchovne obohatiť svoj život.

Všetkým čitateľom zo srdca udeľujem archijerejské požehnanie

Handwritten signature in black ink, consisting of a cross symbol followed by the name 'Ján Babjak SJ' in a cursive script.

Mons. Ján Babjak SJ
Prešovský arcibiskup metropolita

200 kapitol o duchovnom zákone

1

Nakoľko mnohokrát ste nám vyjadrili túžbu spoznať, čo to je, podľa Apoštola, duchovný zákon (Rim 7, 14), aký je tu myšlienkový systém a ako sa činia tí, ktorí sa snažia ho zachovávať, o tom niečo povieme podľa vlastných síl.

Týmito slovami začína svätý Marek Asketik 200 kapitol o duchovnom zákone. Ako z jeho slov vyplýva, reaguje na prosby svojich učeníkov o poučenie a o zdieľanie jeho duchovnej skúsenosti. Dá sa povedať, že podobná prosba bola impulzom k drvinej časti patristickej literatúry, ktorá sa zaoberá asketickým životom. *Filokalia* je zbierkou výrokov mnohých svätých a zohrala dôležitú úlohu pri formovaní mnohých generácií kresťanov. Spolu s dielom svätého Izáka Sýrskeho, Jána Klimaka a Jána Kassiána je základným kameňom v procese budovania duchovného života nielen v mníšskom prostredí, ale aj v živote tých, ktorí s veľkou túžbou usilujú o posvätenie svojich duší a dosiahnutie spásy.

Svätý Ignác Brjančaninov veľmi zdôrazňuje potrebu načúvať poučeniam týchto svätých otcov. Hovorí:

„Svätí otcovia nás učia, ako sa priblížiť k evanjeliám, ako ich čítať, správne pochopiť a čo pomáha a prekáža takémuto správne mu pochopeniu. Takto by bolo múdre, aby si v prvom rade študoval diela otcov. Keď ťa naučia ako čítať evanjeliá, potom aj pre teba sa stanú hlavným zdrojom.

Nemysli si, že ti stačí čítať iba evanjeliá bez čítania svätých otcov! Toto je pyšná myšlienka, veľmi nebezpečná myšlienka. Je pre teba lepšie, keď ťa otcovia privedú k evanjeliám ako ich milované dieťa, ktorého vychovávajú a vzdelávajú skrze svoje dielo.

Všetci, ktorí bláznivo a pyšne odmietajú svätých otcov a pristupujú k evanjeliám priamo s bláznivou neúctivosťou a nečistou myslou a srdcom, upadajú do smrteľného sebaklamu. Evanjelium ich odmietne, pretože prijíma len tých, ktorí sú pokorní.

Čítanie diel svätých otcov je začiatok a koniec všetkých čností. Z tohto čítania sa učíme skutočnému významu Svätého písma; sme štepení do pravej viery, do života podľa evanjeliových prikázaní a nadobudneme k nim hlbokú úctu. Jedným slovom, tieto diela učia nás spásu a kresťanskej dokonalosti.“

Zámerom tejto i budúcich reflexií nad slovami Filokalie nie je sprostredkovanie múdrosti svätých otcov pre obohatenie nášho intelektuálneho poznania. Takýto prístup by bol znehodnotením tohto diela. Ide skôr o sprostredkovanie hlasu svätých, ktorí svojou duchovnou skúsenosťou skoncentrovanou do krátkeho poučenia, nám chcú uľahčiť náš duchovný výstup. Mali by sme ich preto prijať s poslušnosťou učeníkov a pokúsiť sa podľa nich formovať náš duchovný život.

2

Po prvé, Boh, ako je známe, je počiatok, stred aj koniec akéhokoľvek dobra. Dobro však nemôže sa uskutočniť a ani mu nemôžeme ináč uveriť, než v Kristovi Ježišovi a vo Svätom Duchu.

Svätý Marek Asketik týmito slovami načrtáva cieľ asketického snaženia kresťana. Svätí otcovia si boli dobre vedomí, že jestvuje súvis medzi morálnym postojom človeka a božským životom, na ktorom máme účasť. Svätý Gregor Naziánsky hovorí, že Boh sa nazýva láska, pokoj; a týmito názvami nás vyzýva, aby sme sa pretvorili v to, čo tieto čnosti znamenajú. Čnosti sú mierou nášho zbožštenia – theosis.

Svätý Izák Sýrsky prvú zo svojich 77 homílií začína slovami: „Bázeň Božia je začiatkom čnosti.“ Podobne ako aj iní asketickí autori, keď

poukazuje na cieľ kresťanského snaženia, tak nehovorí o čnostiach, ale používa jednotné číslo – čnosť. Osvojili si myšlienku Origenesa, že čnosti sa identifikujú s Kristom: V ňom sú všetky čnosti naplnené. Kristus je čnosť. Preto, kto má čnosti, má účasť na samotnom Kristovi.

Svätý Teofan Zatzornik to pekne vysvetľuje: „Podstata života v Ježišovi Kristovi, teda duchovného života, spočíva v pretváraní duše i tela a ich postupnom uvádzaní do oblasti Ducha, to znamená vo zduchovňovaní duše i tela.“

3

Každé dobro nám však Boh dáva predvídavo (s osobitným zámerom). Kto takto verí, ten ho nezničí.

Po vysvetlení cieľa duchovného snaženia svätý Marek Asketik prichádza s ubezpečením, že v tomto zápase môžeme počítať s pomocou zhora. Je potrebné pamätať na Ježišove slová: „Keď teda vy, hoci ste zlí, viete dávať dobré dary svojim deťom; o čo skôr dá váš Otec, ktorý je na nebesiach, dobré veci tým, čo ho prosia“ (Mt 7, 11). Toto prisľúbenie dodáva odvalu v čase, keď sa človeka zmocňuje malomyseľnosť a skleslosť pri spoznaní stavu srdca a zúrenia vášní, ktoré ho naplňujú. Je dobré pamätať na tento prisľub, pretože ak sa človek v takomto zápase spolieha iba na svoje sily, tak z tohto zápasu veľmi rýchlo zuteká. Na začiatočníkov v duchovnom živote však číha veľké nebezpečenstvo, keď sa im v niektorých momentoch zdá, že táto pomoc zhora neprichádza. Niektorí strácajú vieru a opúšťajú duchovný zápas. Iní zas vytrvávajú v zápase dôverujúc Bohu a jeho prozreteľnosti. Neskôr prídu k pochopeniu, že toto zdanlivé Božie mlčanie bolo veľkým dobrom, ktoré prinieslo duši veľký ošoh.

Postupne, keď človek nadobúda viac a viac skúseností v duchovnom živote, začína zreteľnejšie vnímať Božie pôsobenie a jeho dobré dary.

Svätý Izák Sýrsky hovorí: „Božia ochrana a prozreteľnosť obklopuje všetkých ľudí, vnímajú ju však len tí, ktorí sa očistili od hriechu a neustále sústredujú svoju pozornosť na Boha a na neho samého. Božia prozreteľnosť je im zvlášť zjavná, keď vstupujú do veľkých skúšok kvôli pravde; vnímajú ju tak zreteľne, akoby ju videli telesnými očami.“

Kým však dosiahneme tento stav, posilňujme sa poučením svätého Marka Asketika, ktorý hovorí, že človek, ktorý dôveruje Božej prozreteľnosti a pomoci, ten nepremrhá dobrá, ktorými ho Boh obdarováva.

4

Osvedčená viera je ako pevná veža. Pre veriaceho Kristus je všetkým.

Svätý Marek Asketik prirovnáva osvedčenú vieru k pevnej veži. V jeho dobe sa pod pevnou vežou rozumela stavba, ktorá poskytovala ochranu, pevnosť, ktorá ochraňovala pred nepriateľmi. Čo však presne myslí pod slovami „osvedčená viera“? Je to živá viera, ktorá sa prejavuje horlivým napĺňaním evanjeliových prikázaní.

„Viera,“ hovorí svätý Simeon Nový Teológ, „v plnom zmysle tohto slova obsahuje v sebe všetky božie prikázania v Kristovi. Je potvrdená istotou, že nejestvuje žiadna malá časť v prikázaniach, ktorá by nemala žiaden význam, a že všetky z nich, do poslednej ioty, sú život a opodstatnením pre večný život.“

Takto pochopená a žitá viera nie je však len akoby pevnosťou, ktorá chráni človeka pred všetkými nepriateľmi, ale hlavne je transformujúcou silou, ktorá mení srdce človeka, dáva mu schopnosť vidieť za horizont tohto pozemského sveta a napĺňa ho radosťou, ktorú tento svet nemôže ponúknuť.

Svätý Ignác Brjančaninov o tom pekne hovorí: „Tí, ktorí boli obohatení živou vierou v Krista, menia svoj vzťah k viditeľnému svetu

a pozemskému životu. Zákon smrti, dočasnosť všetkých pozemských vecí je im zjavná; pozemské priority ako niečo dočasné, stávajú sa v ich čistom pohľade úplne bezvýznamné.

Tí, ktorí boli obohatení živou vierou v Krista, letia cez všetky ťažkosti a neľahké okolnosti, akoby mali krídla. Tí, ktorí sú nasýtení vierou vo všemohúceho Boha, nepovažujú žiadnu ťažkosť za namáhavú, necítia bolesť v chorobách. Vidia Boha ako vládcu vesmíru a prijali ho za svojho vládcu skrze živú vieru.“

5

Nech nad každým твоjím počínaním vládne Najvyšší, ktorý je pôvodcom každého dobra, aby tvoje počínanie bolo v súlade s Bohom.

Ďalšie poučenie od svätého Marka Asketika sa zdá jednoduché a zrozumiteľné. Pri duchovných textoch je však dôležité venovať dostatok času uvažovaním i nad tými výrokmi, ktoré sú jednoduché pre intelektuálne pochopenie. Ak tak urobíme, tak zvyčajne zistíme, že v sebe skrývajú výzvu, ktorú sme prehliadli.

Podobnú skúsenosť môžeme mať aj pri slovách svätého Marka Asketika, v ktorých nás vyzýva, aby nad každým našim počínaním vládol Najvyšší. Aj keď každý úprimne veriaci to považuje za niečo samozrejmé, predsa ide o aspekt duchovného života, ktorému predchádza dlhé asketické úsilie a cvik.

Naša prirodzenosť poznačená hriechom má tendenciu konať vlastné rozhodnutia vo všetkých veciach. Aj keď sme podriadení nejakej autorite a plníme úlohy, ktoré nám boli dané, neraz spôsob ich naplnenia je poznačený prejavom našej pýchy. Podobne je to aj v duchovnom živote. Znehodnocujeme tým mnohé dobré diela, pretože neboli sprevádzané uznaním vlády Najvyššieho, ale prejavom našej vôle.

Pre osvojenie si tohto poučenia svätého Marka Asketika sú potrebné dve asketické cvičenia. Prvým je nadobudnutie návyku požiadať krátkou modlitbou o Božie požehnanie pre každé jedno dielo, ktoré konáme. Druhým je skúmanie, či aktivita, ktorú chceme uskutočniť, je skutočným nasledovaním Božej vôle. Vo väčšine prípadov toto krátke uvažovanie nám dá správnu odpoveď. V závažnejších a menej jasných rozhodnutiach je dobré spýtať sa na mienku nášho duchovného otca.

Odovzdať vládu nad našim počínaním Najvyššiemu, je bolestivým procesom, v ktorom umiera naša vôľa, vykoreňuje sa pýcha a osvojuje sa tak potrebná poslušnosť. Bez tohto procesu však len ťažko sa dosiahne súlad medzi našim konaním a Božou vôľou.

6

Kto je pri čítaní Božieho Písma trpezlivý a pokorný, ako aj duchovne aktívny, ten všetko vzťahuje na seba, a nie na druhého.

Veľmi dôležité poučenie. Zvlášť keď si spomenieme na všetky tie situácie, kedy bolo Sväté písmo použité ako zbraň vo vojne argumentov, kedy Božie slovo bolo nami alebo druhými použité na usvedčenie slabosti protivníka. A nemusí ísť ani o takéto vyhnané situácie. Niekedy je čítanie Svätého písma znehodnotené uspokojením, že nie sme ako tí druhí, ktorí nedbajú na zjavenú Božiu múdrosť.

Svätí otcovia nás vedú ku pokornému čítaniu Svätého písma. Ak pri jeho čítaní nastane odhalenie alebo odsúdenie nejakých nepravostí, tak má ísť iba o nepravosti našej duše. Toto je možné pri naplnení podmienok, ktoré uvádza svätý Marek Asketik: trpezlivosť, pokora a duchovná aktivita. Tú poslednú podmienku pekne vysvetľuje svätý Ignác Brjančaninov slovami: „Opusť svoj hriešny život, opusť pozemské vášne a potešenia, zriekni sa svojej padnutej duše. Iba potom eva-

evanjelium sa stane pochopiteľným a dosiahnuteľným. „Kto miluje svoj život, stratí ho, a kto svoj život nenávidí na tomto svete, zachráni si ho pre večný život“ (Jn 12, 25), hovorí Pán. Pre toho, kto miluje svoju padnutú dušu, kto nechce zaprieť seba samého, evanjelium je zatvorené. Číta iba slová, ale Slovo života a Duch pre neho ostávajú za neprehľadným závesom.“

Osvojme si teda trpezlivosť, pokoru a vysvetlenú duchovnú aktivitu, aby sme všetko, čo čítame v Písme, vzťahovali iba na seba a nie na druhých.

7

Vzývaj Boha, aby otvoril oči tvojho srdca a ty si uzrel úžitok z tvojej modlitby a zo skúsenosti poučeného čítania.

Svätý Marek Asketik pripomína dve azda najdôležitejšie asketické prostriedky duchovného života – modlitbu a čítanie. Svätí učitelia duchovného života svorne hovoria, že tieto prostriedky majú mať dôležité miesto v našom každodennom živote. Poučenie svätého Marka predpokladá uskutočňovanie týchto aktivít a sústreďuje našu pozornosť na ich správne používanie.

„Vzývaj Boha, aby otvoril oči tvojho srdca!“ Táto výzva je dôverne známa veriacim kresťanského Východu, pretože v liturgickom živote nachádza jej praktické naplnenie. Napríklad kňaz sa pred čítaním evanjelia modlí: „Láskyplný Pane, rozsvieť v našich srdciach neuhasínajúce svetlo tvojho božského poznania a otvor náš duchovný zrak, aby sme chápali tvoju evanjelióvu nauku...“, alebo pred modlitbou Otče náš: „A dovoľ nám, Vládca, s dôverou a bez strachu z odsúdenia vzývať teba, nebeského Boha Otca a povedať.“ Tieto dva príklady stačia, aby sme pochopili, že výzva svätého Marka má veľkú dôležitosť a význam.

Potrebujeme prosiť o Božiu milosť pre tieto duchovné aktivity, pretože ak srdce a myseľ nie je ešte úplne očistené od pôsobenia vášní, môžu spôsobiť, že nebudeme schopní prijať úžitok vychádzajúci z modlitby a čítania. No môže sa stať, že sa vydáme i zlým smerom. Mohli by sme si pripomenúť mnoho príkladov, kedy intenzívny modlitbový život alebo štúdium duchovných textov bol natoľko poznačený pýchou, že spôsobil hrozný duchovný pád človeka.

Svätý Marek nás preto vyzýva, aby sme sa obrátili na Boha s pokornou prosbou o jeho milosť, aby tieto dva dôležité asketické prostriedky nám slúžili k nadobudnutiu hlbšieho poznania a k duchovnému úžitku.

8

Ak máš nejaké duchovné nadanie a súcitiš s tým, kto ho nemá, týmto súcitom opatruješ svoj dar, kým namyslenec ho stratí, lebo sa stáva obeťou svojej utajovanej namyslenosti.

Toto poučenie vychádza z praktickej skúsenosti asketikov. Je prirodzené, že radikálnosť a intenzita duchovného snaženia prináša veľa dobrých plodov. Človek nielenže vystupuje do duchovných výšin, ale otvára sa tiež pre prijatie mnohých vzácnych darov zhora. Na týchto ľuďoch striehne veľké pukušenie pýchy. Podľahnutie tomuto pukušeniu sa prejavuje absenciou súcitu a milosrdenstva s tými, ktorí ešte nedosiahli túto úroveň. Znakom je určitá tvrdosť v jednaní, pohrdavé vyvyšovanie a odsúdenie druhých. Svätý Marek Asketik pripomína duchovnú zákonitosť, ktorá spôsobuje, že človek, ktorý takto podľahne pýche, stráca dary, ktoré nadobudol.

Preveniou nie je len pokorné zmýšľanie, ale tiež pestovanie ducha vďačnosti. Vďačnosť voči Darcovi darov nám zabráni pripísať si zásluhy za dosiahnutý duchovný stav a pohne nás k prosbám, aby podobné dobrodenia boli udelené aj všetkým okolo nás. Svätý Izák Sýrsky